

IK BEN NIET WANNEER JIJ ER NIET BENT

Aantekeningen van de bijdragen van Davide Prospero en Julián Garrón tijdens de Opening van het jaar voor de volwassenen en universiteitsstudenten van Gemeenschap en Bevrijding te Assago (Milaan), 27 september 2014

Bewerkt door Thérèse en Gabriëlle Peeters voor de Opening van het jaar van Gemeenschap en Bevrijding in Nederland te Leiden, 11 oktober 2014.

**Aantekeningen van de bijdragen van Davide Prospero en Julián Carrón
tijdens de Opening van het jaar-dag voor de volwassenen en de studenten van CL
Mediolanum Forum, Assago (Milaan), 27 september 2014**

*L'illogica allegria
Amare ancora
La strada*

DAVIDE PROSPERI

We heten iedereen van harte welkom, allen hier in Assago (Milaan) en iedereen in de met ons verbonden steden in Italië en in het buitenland. De afgelopen dagen dacht ik na over de waarde van een voorstel als deze bijeenkomst, die op zichzelf een in herhaling vallen kan lijken, omdat we elk jaar deze bijeenkomst houden! Maar, zoals we twee jaar geleden zeiden, voor wie een weg gaat, is het eerste doel opnieuw beginnen om de smaak, het mooie van de weg niet te verliezen. Er is slechts één reden waarom opnieuw beginnen helpt om het mooie van de weg niet te verliezen, en dat is het feit dat er in het begin altijd het criterium voor het geheel besloten ligt. Het begin is een geschenk, een voorkeur, zoals ook het begin van het leven een onverdiend geschenk is, het is het grootste teken van de band met diegene die je heeft gewild. Hierom dus, is alle begin steeds een bevoorrechte mogelijkheid om ons te herinneren dat we gewild zijn, dat we niet toevallig op de wereld zijn, dat er iemand is, Iemand, die ons nu wil, die ons nog steeds nu op dit moment wil, en dit is de eerste zekerheidsfactor in een mensenleven.

Vandaag, misschien meer nog dan op elk ander moment van de geschiedenis, is de zekerheid die de mens nodig heeft niet slechts

intellectueel en dogmatisch begrip van de dingen, maar, zoals don Giussani het noemde, affectieve kennis van de werkelijkheid, dat wil zeggen, kennis die helemaal gebouwd is op de levende band met Hem waaruit de werkelijkheid uiteindelijk bestaat.

Dat wat mij afgelopen zomer het meest heeft geholpen om dit beter te begrijpen was een bijdrage van iemand tijdens de Internationale bijeenkomst van de verantwoordelijken van CL, begin september in La Thuile (Italië). Onze vriendin Rose uit Kampala bracht ons een gesprek in herinnering, dat zij eens met don Giussani had, waarin hij tegen haar zei: "Ook al was jij de enige in het universum, dan nog zou God zijn gekomen om je te zoeken, opdat jouw 'niets' niet verloren zou gaan." En Rose merkte daarbij op: "Wanneer er wordt gesproken over de Schoonheid met een hoofdletter S, is dat voor mij daar waar mijn niets-zijn, mijn leven, deze schoonheid heeft gekregen, deze waarde, die niet van mijn niets-zijn afhangt, maar die afhangt van die voorkeur die God voor mij heeft gehad. En zeggen dat ik verwezenlijkt ben, affectief

gezien verwezenlijkt, is voor mij nu niet iets wat ik moet verzinnen, maar een feit; dat ik deze ochtend adem, is mogelijk omdat iemand mij deze ochtend heeft gewild en niet bang is voor wat ik ben, maar zich over mij ontfermt, wil dat ik er ben". Wie Rose ziet, ziet wat zij is en wat ze doet, en twijfelt er niet meer aan dat dit waar is, zoals ook Monica Maggioni en

**Er is slechts één reden
waarom opnieuw
beginnen helpt om het
mooie van de weg niet
te verliezen, en dat is
het feit dat er in het
begin altijd het criterium
voor het geheel
besloten ligt. Het begin
is een geschenk, een
voorkeur, zoals ook het
begin van het leven een
onverdiend geschenk is,
het is het grootste teken
van de band met
diegene die je heeft
gewild.**

Dario Curatolo (die samen met Roberto Fontolan de video over zestig jaar Gemeenschap en Bevrijding hebben samengesteld, die bij de oktober editie van *Tracce* zal zitten) mij vertelden toen ze terugkwamen uit Kampala.

Het ik wordt herboren in een ontmoeting via welke deze keus, deze voorkeur, die de zekerheidsfactor van het leven is, gebeurt, omdat deze keus het initiatief is van het Zijn dat mij wil. Onze onzekerheid – die onze relaties kan betreffen (sterker nog, vaak betreft het onze relaties), maar die ook het vermogen tot initiatief nemen kan betreffen en dus het onzeker zijn in een aanwezigheid of een oordeel – ontstaat door het feit dat, als we niet de ervaring opdoen van deze band met het Zijn dat mij nu wil, we de leegte willen vullen met andere dingen, andere relaties, of initiatieven die die band met het Zijn vervangen.

Afgelopen jaar bij de dag van de Opening van het jaar, werden we precies op dit punt uitgedaagd, door het verhaal over Maria Magdalena –we weten het nog goed – die zich naar het graf begeeft waar ze het levenloze lichaam van Jezus hoopt te vinden om het te kunnen eren, maar daarentegen zich bij naam hoort noemen door de verrezen Heer. Carrón zei ons dat juist in dit bij naam genoemd worden ons ik herboren wordt en het verlangen naar boven komt om Hem over te brengen aan de anderen en om initiatief te nemen in de wereld.

De eerste stap, die wij dit jaar hebben gezien, in de bewustwording van de reikwijdte van deze boodschap, was de brief die Carrón heeft gestuurd aan heel de Fraterniteit van CL na de privéaudiëntie met Paus Franciscus, waarin hij de fundamentele bezorgdheid van de Paus als volgt samenvatte: het is nodig zich te richten op het essentiële, namelijk de ontmoeting met Christus (Brief aan de Fraterniteit, 29 oktober 2013 in *Tracce*, n.10/2013).

De uitdaging van dit zich richten op het essentiële bleek meteen een bepalende

factor om door te gaan met het opbouwen van de christelijke aanwezigheid in de wereld. Vanuit dit oogpunt bleken de publicatie van het boek van Savorana *Vita di don Giussani* [Leven van don Giussani] en de boekpresentaties die daarop volgden in heel Italië een uitstekend instrument voor nieuwe ontmoetingen, die veel verder reikten dan onze inspanningen, omdat het vermogen tot ontmoeting in de oorsprong van het charisma ligt. Het is dan ook zo dat aan ons wordt gevraagd om, als we de oorsprong niet willen verliezen, daar trouw aan te blijven.

De uitnodiging van de Paus tot het essentiële heeft ons vervolgens ook begeleid op de weg die we zijn gegaan om tot een oordeel te komen over de Europese verkiezingen, de weg die zijn hoogtepunt vond in de lezing van Carrón in de Fiera van Milaan (“pagina Uno” in *Tracce* van afgelopen mei, “Europa 2014. Is een nieuw begin mogelijk?”). Hij zei, don Giussani hernemend: “de oplossing van de problemen die het leven elke dag brengt “zit hem niet in het direct aangaan van de problemen, maar in het verdiepen van de natuur van het subject dat ze aangaat””. En Carrón merkte hierbij op “dit is de grote uitdaging die Europa voor zich heeft. De grote educatieve nood laat zien hoe de mens wordt gereduceerd, hoe de mens opzij wordt gezet, laat het gemis zien van het bewustzijn van wie de mens werkelijk is, van wat de natuur is van zijn verlangen, van de structurele disproportie tussen dat wat hij zoekt en dat wat hij op eigen kracht kan bereiken”(*Tracce*, n. 5/2014, p.VI)

Dit oordeel is afgelopen zomer in veel van onze gemeenschappen prikkel tot een werk geweest. De grootste getuigenis hiervan die we sinds weken voor ons hebben is zonder twijfel die van onze medechristenen die worden vervolgd, die lijden en elke dag hun leven riskeren door hun geloof te bevestigen. Door hun getuigenis zien we wat het essentiële is, wat voor hen essentieel is om in die situatie te kunnen leven. We hebben in *Tracce* het interview met de aartsbisschop van Mosul gelezen: “Het is mogelijk om op elk moment

hoopvol en vreugdevol te leven”. Men vraagt hem: “Hoe heeft uw begrepen dat dit mogelijk is?”. “Ik ben als eerste begonnen zo te leven. En ik ben begonnen dit over te brengen in mijn preken en ontmoetingen. Door de tijd heen heb ik gemerkt dat de mensen veranderden”. “Hoe heeft u gemerkt dat de christenen van houding zijn veranderd?” “Door de manier van leven. Zij zijn het geweest die me begonnen te zeggen dat ze het nodig hadden om meer gehecht te zijn aan ons geloof. Zij waren het die me zeiden dat ze in alle moeilijkheden opnieuw *leefden*. Ze zeiden het me met woorden en uit hun ogen begreep ik dat het waar was”. (A.S. Nona, “Dai loro occhi so che vivono” [Uit hun ogen begrijp ik dat ze leven], interview door L. Fiore, *Tracce*, n. 7/2014, pp. 27-28).

Hierdoor begrijpen we eindelijk wat getuigen werkelijk is (getuigenis is niet voor niets de oorspronkelijke betekenis van het [Griekse] woord *martyrion*): een oordeel van liefde en van gehechtheid, waarvoor je je leven geeft, allereerst omdat het leven verandert door een nieuwe blik op jezelf, op je eigen bestemming en de bestemming van de wereld; je geeft je leven voor de blik die het geloof introduceert in jouw bestaan. Deze getuigenis oordeelt ons, omdat ze ons duidelijk laat zien dat, door het oordeel over de ervaring die je leeft, je je leven, waar je ook bent, kan riskeren zonder een held te zijn, om het eenvoudige feit dat, zonder deze ervaring te verdedigen, het leven minder zou zijn dan [echt] leven! Dit is een *wake-up-call* voor het christenvolk en het is ook één van de taken van onze vriendschap: namelijk dat het ik opnieuw wakker wordt geschud, niet dat het wordt getroost, of beter, ook dat het wordt getroost, maar niet op de manier waarop wij die term begrijpen, namelijk: “Kom op, je zult zien dat het morgen allemaal beter zal gaan”. Dat is het niet. De enige troost die wij zoeken, is de troost om de betekenis van het leven voor onze ogen te hebben. Niets minder dan dat kan ons werkelijk troosten, omdat met minder, dat wil

zeggen zonder deze betekenis, het leven eenzaamheid is.

Als – bedacht ik me afgelopen zomer – daarentegen in ons bestaan de liefde van het leven binnenkomt, als iemand een ontmoeting meemaakt die in staat is het ik wakker te schudden, als iemand waar is tegenover dat wat hem gebeurd is, is hij bereid zijn leven hiervoor te geven. Hij zou er niet over twijfelen zijn leven te geven en hij begint dit dan ook te doen met heel zichzelf, met al de energie die hij voor dit doel ter beschikking heeft. En hij begint het leven te voelen als een offer, dat wil zeggen als gegeven voor een groter doel, dat niet een ingebeeld doel is, maar het houden van Diegene die van je heeft gehouden tot het punt dat hij je redde van jouw niets, zoals we eerder zeiden. Ik ben begonnen te begrijpen dat dit alles slechts een inleiding is, omdat het doet begrijpen waar we voor gemaakt zijn; een inleiding om te ontdekken dat er meer is, dat er meer kan zijn. Het leven kan zelfs dieper zijn dan dit, iemand kan de liefde van zijn leven nog meer beminnen dan uit die heroïsche drang. Want voor ons heeft het offer nog een andere dubbelzinnigheid in zich, namelijk dat we bereid zijn ons leven te geven volgens een modaliteit, een misschien wel grootse vorm, die nodig is, als een dienst die wij kunnen verlenen. Maar er bestaat een nog groter offer, namelijk je leven te geven op de *manier en het tijdstip* dat Hij wil. Jij bent misschien niet klaar, je voelt je niet klaar voor dat wat aan jou wordt gevraagd op een manier die anders is dan de manier waarop je tot nu toe je leven geeft, maar het is op deze manier dat jou alles wordt gevraagd. En dan begrijp je dat het moment – zoals we vaak hebben gezegd, maar je begint het te ontdekken in je ervaring – een oneindige waarde krijgt wanneer het het geven van je leven is op de manier en het tijdstip dat de liefde van je leven het je vraagt. Het is een beschikbaarheid die je leert en die alleen groeit door al je, ook kleine, ‘ja’s’, die je uit liefde bent begonnen te zeggen. Kijk, wat deze zomer op verschillende manieren naar boven is gekomen, en ook is hernomen in onze

gemeenschappen, is hoe de weg die we aan het gaan zijn een factor aan het worden is die ons toestaat “de natuur van het subject te verdiepen” zoals we eerder zeiden. Maar vaak voelen we het verschil tussen deze heroïsche drang, die we erg levendig in ons voelen, en de normaliteit, die we vaak als een soort “mindere” werkelijkheid zien, of een verschil tussen het oordeel over de werkelijkheid die ons vanuit het geloof wordt aangereikt en de noodzaak die we hebben om te kijken naar wie we voor ons hebben om hem werkelijk te ontmoeten en niet op een dialectische manier, zoals de Paus ons vraagt. En dus vragen we je: wat doet het ik één zijn, waardoor we ten volle en met smaak alles wat ons gegeven wordt, alle uitdagingen die we voor ons hebben, kunnen leven?

JULIÁN CARRÓN

Wat maakt het ‘ik’ één?

“Ik ben niet als jij er niet bent”, zegt een liedje van Francesco Puccini dat de titel geeft aan deze ontmoeting (“Vorrei” [Ik zou graag willen], tekst en muziek F. Guccini). Van wie kunnen wij dit zeggen? Van wie kunnen we dit, *nu*, zeggen? Deze zin heeft me getroffen om twee redenen. Ten eerste omdat ik me ervan bewust wordt wat het essentiële is voor mij, omdat ik niet ben, als het ontbreekt en dat zie je doordat ik “alleen blijf met mijn gedachten”, zoals het liedje van Guccini verder gaat. En de tweede reden is dat dit essentiële nú aanwezig moet zijn. Als het niet nu aanwezig is, ben ik niet. Het lijkt me dat er geen ander criterium is om het essentiële te erkennen waar de paus ons opnieuw toe oproept in zijn Boodschap aan de Meeting in Rimini, dan dit: een Aanwezigheid die me doet zijn; dat zie ik aan het feit dat als het ontbreekt, ik niet ben, ik er echt niet ben. We zien meteen dat het niet bovenal een kwestie van coherentie is, maar van toebehoren aan een aanwezigheid zonder welke ik niet ben.

Maar wat doet ons zijn? Nú zijn, in de historische omstandigheden waarin wij leven? Niets, niets kan verhinderen dat we in het

leven dezelfde ervaring hebben waarvan Giorgio Gaber vertelt in het liedje waarnaar we aan het begin hebben geluisterd (“L’illogica allegria” [De onlogische vreugde], tekst A. Luporini, muziek G. Gaber). Ik kan “alleen” zijn, op welke plek dan ook, “op de snelweg”, op welk tijdstip dan ook, “bij het eerste licht van de ochtend”, zelfs wetend dat “alles naar de knoppen gaat”, maar “het minste of geringste, misschien een kleine lichtstraal, een briesje dat ik al beleefd heb, een landschap, is mij al voldoende [...] // en ik voel me goed”. Het is genoeg dat de werkelijkheid, welk stukje werkelijkheid dan ook, het minste of geringste, de horizon van het ik binnengaat, via welke omstandigheid dan ook, om ons ‘ik’ opnieuw op te wekken, en om de ervaring van dit ‘goede’ mogelijk te maken. Dit ‘goede’ dat ons zo verrast dat het bijna een droom lijkt, dat iemand zich er bijna voor “schaamt”, maar het is een evidentie die zich aan mij opdringt, ik kan niet “ontkennen dat ik me goed voel, / gewoon nu, gewoon hier, / het is echt niet mijn schuld / dat me dat zo overkomt”. Het is alsof de werkelijkheid het ‘ik’ kan binnendringen om het zichzelf te doen zijn, één ogenblik voordat wij ons tegen haar kunnen verdedigen, voordat we een muur voor haar kunnen optrekken, “gewoon hier en nu”. En ik tref zo iets als een “onlogische vreugde” in mezelf aan. Het lijkt inderdaad ook buitenproportioneel dat het minste of geringste, misschien een kleine lichtstraal, een briesje dat ik al beleefd heb, in het leven deze vreugde kan brengen. “Een onlogische vreugde / waar ik de reden niet van ken / ik weet niet wat het is”, zo werkelijk is het, en tegelijkertijd mysterieus. Want als het niet werkelijk was, dan zou niet kunnen gebeuren wat Gaber vervolgens zegt: “Het is alsof ik plotseling het recht in hand heb genomen om het heden te beleven”. Iets komt het leven binnen, en doet me werkelijk aanwezig zijn in het heden, “gewoon hier en nu”. Iets nietigs dat me zozeer grijpt dat het mij aan mijzelf aanwezig maakt. Ik ben helemaal één, aanwezig, als jij er bent.

Het is moeilijk om een liedje te vinden dat beter de betekenis van hoofdstuk tien van *Het religieuze zintuig* uitdrukt. Het ik, dat de onuitputtelijke aanwezigheid van de werkelijkheid opmerkt, wordt dankbaar en vreugdevol “doordat hij”, zo zegt don Giussani, “opgewekt wordt in zijn wezen door een aanwezigheid, door de aantrekkingskracht en door de verbazing [over de werkelijkheid]”: en het gaat goed met hem.

Wie zou dit niet elke morgen verlangen, op elk moment van het leven? Een moment van volheid waar iemand verbaasd over staat, zoals wij zelf ook vaak hebben beleefd. In deze heel eenvoudige, elementaire ervaring, die iedereen mee kan maken, op welk moment of welke plaats dan ook, in welke omstandigheid dan ook, daar zit hem heel de methode in. Een aanwezigheid die mij doet zijn. Geen van mijn eigen pogingen zou mij kunnen geven wat dat moment me geeft. Er bestaat geen ander criterium om het essentiële te erkennen dan dit. Dat het het essentiële is, zie je omdat het me zozeer doet zijn dat, wanneer het ontbreekt, ik niet ben, ik er echt niet ben! Meteen als het opduikt, ben ik, en ben ik blij, ik ervaar een “onlogische vreugde”, “gewoon hier, juist nu”, die me instaat stelt het heden te leven.

Als deze methode daarentegen niet overheerst, “wat een bitterheid, mijn geliefde, / om de dingen te zien zoals ik ze zie [de werkelijkheid verandert niet, maar de manier waarop we de dingen zien wel] [...]. “Wat een teleurstelling [...] / om het leven met dit hart [dat vaak verschrompeld is] te leven / en niets te willen verliezen” (“Amare ancora”, woorden en muziek C. Chieffo), als je ziet dat alles je toch ontglipt.

Veranderen is makkelijk: “Het zou genoeg zijn om weer als kinderen te worden, en zich te herinneren.../ dat alles gegeven is, dat alles nieuw is / en bevrijd”. Het is genoeg om te begrijpen dat onze eerste activiteit een passiviteit is, dat het dit ontvangen, verwelkomen is, dit erkennen dat alles gegeven wordt. Een zonnestraal is voldoende om te

kunnen zeggen dat iets ons gegeven wordt. Er is niks uitzonderlijks nodig. Een kleine zonnestraal is genoeg om te maken dat wat dan ook, ook het kleinste ding, getuigt van iets anders. “Dit is onze methode”, zegt Giussani in het laatste boek van de Equipe, *In cammino* [Op weg], “om het probleem van de mens als religiositeit [de mens als zin voor het Mysterie] te verhelderen – wat het diepste en meest alomvattende probleem van de mens is: hiervoor is het eerst en vooral nodig dat de relatie tussen de mens en de werkelijkheid die voortgebracht is, persoonlijke ervaring wordt” (*In cammino* [Op weg]. 1992-1998, Bur, Milano 2014, p. 316).

Wij hebben allemaal, op bepaalde uitzonderlijke momenten, zo’n ervaring gehad, maar we vragen ons af, hoe dit een constante ervaring kan worden. Hoe wordt de relatie tussen de mens en de werkelijkheid die voortgebracht wordt, constante persoonlijke ervaring? Hier komt de kwestie van de weg naar boven. Want zonder een weg te gaan kunnen we, ook na uitzonderlijke momenten, terugvallen naar de routine en alles kan weer plat, monotoon en gereduceerd worden. Wij horen bij de beweging om deze weg samen te gaan, om elkaar te helpen op deze weg. Elke keer als we bij elkaar komen, zoals Davide Prospero eerder zei, is dat om de weg te vervolgen, om het mooie van de weg, omdat als we geen weg gaan, d.w.z. als we niet opgevoed worden, de methode niet onze persoonlijke ervaring wordt, niet van mij wordt. De werkelijkheid is er, voor onze neus, maar wordt niet van mij.

Op dit punt aangekomen, is het nodig om de vraag die we voor afgelopen zomer voorgesteld hebben te herhalen: “wat zoeken jullie?”. Want zoeken is het teken dat iemand op weg is. We hebben tegen elkaar gezegd: laten we deze vraag, “wat zoeken jullie”, niet als vanzelfsprekend zien. Want we kunnen tot de beweging horen, hier fysiek aanwezig zijn, en niets meer zoeken; hier zijn en stil staan, geblokkeerd worden; dat zie je aan het feit dat,

in plaats van de “onlogische vreugde”, het geklaag overheerst in het leven.

Het is indrukwekkend dat al deze ervaringen die wij beleven, lijken op die van ieder ander die een toebehoren beleeft. Diezelfde Gaber geeft, in een ander liedje, *Qualcuno era comunista* [Iemand was communist], een lange lijst met redenen waarom iemand communistisch zou kunnen zijn: omdat hij een duw in de goede richting nodig heeft, omdat hij een andere moraal nodig heeft, uit een verlangen de dingen te veranderen, omdat hij een passie nodig heeft, etc. Wat zocht hij in het tot de partij behoren? Wat verlangde hij? Het dualisme dat wij vaak in ons aantreffen te overkomen. “Hij was”, zegt hij, “als twee mensen in een”. Aan de ene kant de persoonlijke strijd van het dagelijks leven en aan de andere kant het gevoel te behoren tot een groep mensen die een poging wilden wagen om het leven echt te veranderen. (“Iemand was communist”, G. Gaber en A. Luporini). Het toebehoren heeft een doel: het leven te veranderen, het “leven dat je aan de grond nagelt” (C. Pavese, *Dialoghi con Leucò*, Einaudi, Turijn 1947, p. 166).

Vervolgens, in de tijd, na jaren toebehoren, komt de dramatische vraag, “en nu?”. Wat nu? Welk toebehoren dan ook, moet, of we het nu willen of niet, de verificatie van de dagelijkse strijd doorstaan. Heeft dit toebehoren laten zien in staat te zijn te beantwoorden aan de uitdagingen van het leven, aan het verlangen tot verandering? De eerlijkheid van Gaber in het erkennen van de uitkomst van deze verificatie is verbazingwekkend: “en nu? Ook nu voel je je als een dubbel persoon: aan de ene kant de mens die, ingevoegd in een groep, gelaten de misère van zijn eigen dagelijkse overleving doorstaat en aan de andere kant de meeuw, die geen zin meer heeft om te vliegen, omdat zijn droom inmiddels vermorzeld is. / Twee droefheden in één lichaam” (“Iemand was communist”, G. Gaber en A. Luporini).

Zien jullie dat niet welk toebehoren dan ook de kwestie van het leven oplost. En

het is ook niet zo dat elke manier om dit toebehoren te leven, het dualisme oplost. Het probleem van de eenheid van leven, komt steeds weer naar boven. Het is niet genoeg om slechts met woorden je toebehoren te bevestigen, het is niet genoeg om op een voluntaristische manier dit toebehoren te blijven benadrukken. We kunnen, namelijk, in onszelf nog steeds een grote scheiding beleven tussen “de misère van het eigen dagelijkse overleven” en “de meeuw, die geen zin meer heeft om te vliegen”. Wij die bij de werkelijkheid van de beweging horen, hebben hetzelfde probleem. En zoals het communist-zijn de verificatie van de geschiedenis heeft moeten ondergaan, zo moeten ook wij het geloof verifiëren tegenover de uitdagingen van het dagelijks leven en van de geschiedenis. En nu? Een van jullie schrijft: “In onze groep van de Fraterniteit (maar ik heb hetzelfde ook van andere groepen gehoord) blijkt het vaak lastig om de broederlijke vriendschap die maakt dat we de *ervaringen* van eenieder kunnen delen, te verwezenlijken, zodat het mogelijk wordt om tot een gemeenschappelijk oordeel te komen en dus zodat de groep nuttig kan zijn voor iedereen om de “hemelse ogen” in het eigen leven terug te vinden. In plaats van met dit doel broederlijke hulp na te streven, beperken we ons tot opmerkingen, wellicht van intellectuele aard. Maar dan blijven we uiteindelijk ontevreden en vragen we ons af wat we zouden moeten doen, alsof de oplossing iets buiten onszelf is.” Zoals jullie zien, is niet elke manier van het toebehoren beleven bevredigend. De ervaring vervangen door onze opmerkingen is voor ons niet nuttig om de “hemelse ogen” terug te vinden. Don Giussani had dat ons al voorspeld: “Een geloof dat niet gevonden en hervonden kan worden in de ervaring in het heden, door haar bevestigd kan worden, dat niet nuttig is om te antwoorden op zijn behoeftes, zou niet [...] een geloof zijn dat in staat is om te overleven in een wereld waarin alles, *alles*, [...] het tegenovergestelde zegt” (*Il rischio educativo* [Het risico van de opvoeding], Rizzoli, Milano

2014, p. 20). Het is het risico dat je loopt als je een toebehoren beleeft dat niet antwoordt op de behoeftes van het leven.

Indrukwekkend is ook de trouw waarmee dezelfde Gaber, in een ander liedje, “Il desiderio” [Het verlangen], erkent dat “het geen zin heeft [om door te gaan met] problemen op te sommen / en nieuwe namen te bedenken [“opmerkingen van intellectuele aard”, zoals onze vriend zegt] / bij ons verval / dat niet stopt door te blijven praten. / Liefje, / dit is niet meer nodig / als dat wat we missen, / verlangen heet” (“Il desiderio”, G. Gaber en A. Luproini). Dramatisch! Het is niet zo dat we ons verval stoppen met ons geklets of met onze discussies, met een lawine aan commentaar, omdat dit juist al het teken is van ons verval. Als dit verlangen ontbreekt, als datgene ontbreekt wat de motor is van het leven – omdat “het verlangen”, zegt Gaber, “de ware innerlijke drijfveer is / [...] de enige motor / die de wereld beweegt” –, wie wekt het dan weer in ons op? Als ons samenzijn niet van nut is om de “hemelse ogen” weer terug te vinden die ons in staat stellen om verder te vliegen, wie kan dan ons zo aanwezig maken in het heden dat heel onze nostalgie opnieuw wordt wakker gemaakt?

Op mij heeft het altijd veel indruk gemaakt te bedenken dat het eerste geschenk dat ik van don Giussani kreeg, was dat ik kon zien dat hij niet bang was om de dingen te zeggen die we allemaal beleven, maar die we uit schaamte, zelfs voor onszelf, verborgen houden. We kunnen alleen vanwege dat wat we hebben gekregen naar deze dingen kijken, ze zeggen, ze uitdagen. Daarom moet ieder van ons, na jaren van toebehoren aan de beweging, kijken of hij al in de positie is van de “meeuw die geen zin meer heeft om te vliegen” of of hij in zich nog hetzelfde verlangen om te vliegen vindt (omdat het verlangen de motor is die alles beweegt), met het bewustzijn dat hij niet alleen niet “het leven heeft verloren door te leven”, om Eliot aan te halen, maar dat hij het juist aan het winnen is door te leven. Daarom is deze vraag

niet banaal: zijn we nog aan het zoeken of staan we stil?

De Heer heeft ons niet in de steek gelaten

Wat ook het punt van de weg mag zijn waarop we ons bevinden, wat ook het punt van het parcours mag zijn waarop ieder van ons zich bevindt, het moeilijke moment dat hij doormaakt, het moment van vreugde dat hij beleeft, we horen ons allemaal vandaag de dag nogmaals zeggen door de Paus, met een grote nieuwheid, in de Boodschap aan de Meeting [dat] “De Heer ons niet heeft overgelaten aan onszelf [dat wil zeggen aan de misère van doorkomen van de dagen, noch aan het als meeuwen zijn, die geen zin meer hebben om te vliegen], Hij heeft ons niet vergeten. In het verre verleden heeft Hij een mens gekozen, Abraham, en Hij heeft hem naar het land gestuurd dat Hij hem had beloofd. En in de volheid van de tijd heeft hij een jonge vrouw gekozen, de Maagd Maria, om vlees te worden en onder ons te komen wonen. Nazareth was echt een onbelangrijk dorp, in de politieke zowel als religieuze “periferie”: maar juist daar heeft God naar gekeken, om zijn plan van barmhartigheid en trouw tot vervulling te brengen” (Franciscus, *Boodschap aan de Meeting voor de vriendschap onder de volkeren*, 24-30 augustus 2014). Voor ons is de plaats, waardoor het Mysterie ons blijft verkiezen – dat weten we goed – ons charisma, de plaats waar hij ons blijft roepen, via elk gebaar, elk woord, elke poging.

“Beste don Julián, “ik ben niet wanneer jij er niet bent””, schreef me gisteren iemand van jullie zodra hij de titel van deze Opening van van het jaar hoorde. “Vandaag heb ik ontdekt dat het echt zo is. Als Christus in de horizon van mijn blik is, van mijn dag, dan “leef” ik. Dan leef ik ook al ben ik weken op reis, ver van mijn familie en van mijn kinderen. Ik leef ondanks de jetlags, ondanks dat ik steeds in een ander bed slaap, ondanks de inspanningen voor mijn baan. Ik leef dankzij de “gedachtenis” aan Christus die op veel manieren me voor de geest komt –

dezelfde manieren die jij recent beschreef: de Sacramenten, de Laudens, een telefoontje, de School van de gemeenschap, een ontmoeting, zelfs een getuigenis die op de Meeting gegeven is en die ik later op YouTube terugzag... Zelfs de initiatieven die ik ooit moralistisch vond, zijn nu, merk ik, een geschenk van reëel gezelschap waar ik van houd. Het is de gedachtenis van Christus die alles verlicht, ook het eenvoudigste of het moeilijkste moment. Maar als Christus niet mijn gedachtenis uitmaakt, dan ben ik werkelijk niet. Zijn afwezigheid is een loodzwaar gewicht, zoals afgelopen week: ook al was ik thuis, beschermd tegen de moeilijkheden van het leven, niets was genoeg. Deze zinnen schrijf ik om je te zeggen hoezeer ik uitzie naar de dag morgen. Ik ben werkelijk niet als Jij er niet bent”.

De vraag is hoe ieder van ons antwoordt op deze historische modaliteit via welke het Mysterie nogmaals medelijden heeft gehad met onze nietigheid. Het is zeker niet een formeel toebehoren dat in ons het verlangen om te vliegen levend houdt, maar een werkelijk volgen. De enige mogelijkheid om te blijven zoeken, om het verlangen weer op te wekken, zit hem in het volgen.

“Ik neem de gelegenheid te baat om je te bedanken voor de Geestelijke oefeningen van de Fraterniteit in Rimini 2014, omdat je in die dagen in mij het verlangen naar alles opnieuw geboren hebt laten worden (je hebt me het leven teruggegeven, zou ik bijna zeggen...). Hiervoor, voordat ik jou ontmoette, reduceerde ik alles en iedereen. Ik reduceerde het christendom tot het geven van het goede voorbeeld, maar vervolgens lukte dat me niet en dus was ik altijd ontevreden en zonder Gods genade, ik dwaalde alleen, in eenzaamheid als een zwerver, zonder een werkelijk doel. Ik was zelfs bang om alleen te zijn. In die dagen in Rimini, heb je echter in mijn diepste ik het grootste geschenk van Zijn aanwezigheid opnieuw opgewekt en ik voel dat niets en niemand me kan stoppen... “Ik voel het leven dat in mijn hart uitbarst”, zoals

Chieffo in zijn liedje schreef. Echt bedankt hiervoor! Na de Geestelijke oefeningen in Rimini, toen ik weer terug was in het echte leven, in het dagelijks leven, heb ik me gestort op het hernemen van de Geestelijke oefeningen en iets begon te bloeien: ik ben blijer, ik blijf de tekst herlezen en verdiepen, ik kom tot de diepte en iets, een sprankje hoop, begint mijn duisternis te verlichten. Ik ben een ander en ik dank God omdat ik nu, in plaats van op een wonder te wachten zoals ik jarenlang deed, geniet van elke stap op de weg die ik moet gaan, in vreugde en verdriet”.

De ontmoeting met die Aanwezigheid die me doet zijn, om de woorden van don Giussani te gebruiken, “wekt de persoonlijkheid op, doet begrijpen of opnieuw begrijpen, doet de zin van de eigen waardigheid ontdekken, van de waardigheid van de eigen persoonlijkheid. En omdat de menselijke persoonlijkheid bestaat uit intelligentie en gehechtheid, of vrijheid, wordt in die ontmoeting de intelligentie wakker, en daarmee ook een nieuwe nieuwsgierigheid, een verlangen naar nieuwe waarheid, een verlangen naar nieuwe eerlijkheid, een verlangen steeds meer te ontdekken hoe de werkelijkheid echt is, en het ik begint te beven door een affectie voor alle dingen die er zijn, een affectie voor het leven, een affectie voor zichzelf, van een affectie voor de anderen, die het eerst niet had. En zo kun je zeggen: de persoonlijkheid wordt geboren” (*In cammino. 1992-1998*, op. cit., pp. 184-185).

Maar wat is dit volgen? Een formeel toebehoren, een woordelijke herhaling van de juiste of ware definities, óf, zoals Giussani zegt, de ervaring van dingen die waar zijn? Ook hier heeft het Mysterie zozeer medelijden met ons gehad dat hij alles wat nodig is om te antwoorden, aan ons heeft gegeven, en met het leven van don Giussani ons heeft getuigd waar dit volgen uit bestaat, opdat niemand in de war raakt, opdat ieder een instrument bij de hand heeft om te weten wat het betekent te volgen (en dus om te beslissen of je wil volgen of niet); Hij heeft ons de wegwijzer gegeven die ons in

staat stelt om de ware dingen van óns te laten worden en om die eenheid van leven te bereiken waar we allemaal naar verlangen. Want het alternatief is duidelijk: aan de ene kant het formele toebehoren aan een vereniging, een organisatie, dat het verval van ons leven niet stopt, aan de andere kant het volgen, zoals don Giussani het beschreven heeft – hoe vaak zullen we het nog moeten herhalen om van de intentie naar de ervaring over te gaan! –: “Volgen is verlangen om de *ervaring* van de persoon die je geprovoceerd heeft en die je provoceert met zijn aanwezigheid in het leven van de gemeenschap, opnieuw te beleven [opnieuw die ervaring te beleven!]; het is het verlangen níet om te worden zoals die persoon in hoe hij concreet is, vol beperkingen, maar om te worden zoals die persoon in de mate dat hij zich geeft aan de waarde die uiteindelijk ook zijn gezicht van armzalig mens verlost; het is het verlangen om deel te hebben aan het leven van die persoon waarin jou iets Anders is gebracht, en het is dit iets Anders waar je je aan wijdt, waar je naar streeft, waar je toe wil behoren, binnen deze weg” (*Het risico van de opvoeding*, SEI, Turijn 1995, p. 64). De ervaring van een ander herleven is niet formeel herhalen of deelnemen aan een vereniging. Dat is iets heel anders! In het eerste geval stop je het verval niet, wordt het verlangen niet opgewekt, krijg je geen vleugels om te vliegen, en in het andere geval wordt iemand steeds meer gefascineerd, wordt iemand steeds meer zichzelf.

“Terwijl ik de tekst van de assemblee op de Geestelijke oefeningen van de Fraterniteit herlees”, schrijft een van jullie, “herleef ik de provocerende en bevrijdende schok van jouw eerste antwoord. Ik, die deel uitmaak van de zogenaamde “oudjes” van de beweging (60 jaar), voel dat het een beslissend punt is van waaruit ik opnieuw kan beginnen, zoals steeds het geval is geweest sinds jij leiding geeft [aan de beweging], een overeenstemming [met wat ik ten diepste verlang] die me uitdaagt en die me meevoert

naar de dagen toen ik, als veertienjarige, de beweging ontdekte als een weg van redding voor mijn leven. Tegenover wie klaagt, voel ik me een beetje als de blindgeborene tegenover de bezwaren van de farizeeën: “Jullie zeggen dat het zo niet werkt, maar door te volgen zie ik de zin van de ontmoeting met de beweging, zijn nieuwheid, zijn ironische jeugd door het feit dat ik meer volwassen wordt. Ik zie het als een geheel nieuwe weg van vrijheid en van bewustwording van het geloof: moet ik dan dit alles uitwissen om meer ruimte te geven aan bezwaren? Doordat ik haar [de beweging] volg zie ik beter en adem ik, en dit kunnen jullie me niet afnemen, het is een feit”. Iemand van 60 kan antwoorden op de vraag: “Wat nu?”, na meer dan veertig jaar deel uit te hebben gemaakt van de beweging, met een nieuwheid, [...] met een vrijheid en met een geheel nieuw bewustzijn van het geloof, dat door geen enkele tegenwerping kan worden weggenomen. Wat maakte het mogelijk dat deze nieuwheid in zijn leven iets constants werd? Het volgen.

Daarom speelt de strijd van ons leven zich altijd op dit niveau af: in het volgen of niet van het charisma, en de methode wordt samenvattend door een zin van don Giussani beschreven die ik vaak in gedachten herhaal: “En ook een definitie moet formuleren wat reeds verworven is, want anders zou het het opleggen van een schema zijn” (*Aan de oorsprong van wat het Christendom beweert*, Leiden 2012, p. 73). Of de definitie is een overwinning die al plaats heeft gevonden in onze eigen ervaring, of het is een schema dat wordt opgelegd. Daarom is de keuze er een tussen degene die iemand wil volgen die een schema oplegt, of degene die iemand wil volgen die hem helpt om persoonlijk de inhoud van de definitie zich eigen te maken. De methode van Jezus bestond erin de ander hierbij te helpen. Er is geen alternatief. Als we niet begrijpen dat dit voor ons bepalend is, dan realiseren we ons ook niet wat we vaak met anderen doen: namelijk schema's aan hen opleggen. Omdat we ons vaak tevredenstellen

met het herhalen van dezelfde definities, hetzelfde gepraat, denken we uiteindelijk ook dat het voldoende is om definities op te leggen aan de anderen, of erger nog, om de anderen te 'verslaan' met onze eigen correcte definities. Maar zoals we uit ervaring goed weten, maakt dit het leven niet één geheel, maakt dit de definitie die ik ken niet van mij; om haar eigen te maken, is een ervaring nodig. Daarom weet ik niet hoe vaak ik al, sinds ik hier ben, de volgende zin heb herhaald: 'De werkelijkheid wordt evident in de ervaring', en ook: 'De ervaring is het fenomeen waarin de werkelijkheid transparant wordt en zich laat kennen' (*In cammino. 1992-1998*, op. cit. pp. 311, 250), een 'kern'-zin van don Giussani!

Wat betekent het om de ervaring van iemand anders te herleven? Wat betekent het om de ervaring van don Giussani te herleven? Wat heeft hij ons voorgeleefd en voorgesteld als hypothese om de werkelijkheid binnen te gaan, om mensen te zijn, om niet de zin om te vliegen te verliezen, om mensen te zijn die niet ophouden met zoeken, mensen wier verlangen niet verdwijnt? Laten we nog eens naar de woorden van de Paus luisteren, die in de Boodschap aan de Meeting, ons heeft uitgenodigd "om nooit het contact met de werkelijkheid te verliezen, integendeel, om minnaars te zijn van de werkelijkheid. Dit maakt ook deel uit van de christelijke getuigenis: in de realiteit van onze dominante cultuur die de schijn voorop plaatst, dat wat oppervlakkig en voorlopig is, is de uitdaging om voor de werkelijkheid te kiezen en van haar te houden. Don Giussani heeft ons dat nagelaten als programma voor het leven, toen hij zei: "De enige voorwaarde om altijd en echt religieus te zijn [dus mensen te zijn], is om altijd de werkelijkheid intens te leven. De 'formule' om de weg naar de betekenis van de werkelijkheid te gaan, bestaat erin heel de werkelijkheid te leven zonder iets uit te sluiten, dat wil zeggen zonder iets te ontkennen of te vergeten. Het is dan ook niet menselijk, oftewel redelijk, om alleen de oppervlakte van de ervaring in acht te nemen, alleen het schuim

van de golven, zonder in de diepte van hun beweging af te dalen'" (Franciscus, *De boodschap aan de Meeting voor de vriendschap onder de volkeren*, 24-30 augustus 2014). Met deze oproep geeft de Paus ons "nu" opnieuw het levensprogramma dat don Giussani ons altijd voorstelde! En dat programma is niet de herhaling van de juiste definities, maar het aanwijzen van een weg die wij allemaal kunnen gaan. Om mensen te zijn is het nodig "altijd en intens de werkelijkheid [te] beleven" (*De zin voor het Mysterie*, p. 217). Ieder van ons moet [wat dit betreft] een beslissing nemen.

De waarde van de omstandigheden

Maar waarvan is de werkelijkheid gemaakt? Van omstandigheden, van omstandigheden – zoals Davide Prospero zojuist zei – waardoor het Mysterie ons roept, ons opnieuw wakker schudt, naar ons toe komt opdat wij nooit zullen verdwijnen, niet bezwijken in het niets. Juist hierom heeft Giussani ons uitgenodigd om naar de omstandigheden te kijken op een manier die ons belet bij de oppervlakte te blijven. Want de omstandigheden zijn de manier waarop het Mysterie ons roept, ons uit het niets trekt, ons verkiest. Daarom zegt hij ons, wederom in *Het religieuze zintuig*: "de mens, het redelijke leven van de mens zou het moment moeten aanhangen. Elk moment zou ik dit schijnbaar zo beweeglijke, toevallige teken moeten aanhangen dat de omstandigheden vormen waarlangs de onbekende 'heer' mij trekt en mij provoceert om zijn plan te volgen". Wat nodig is, is niet een definitie, maar het antwoord op een provocatie. En deze omstandigheden kunnen [...] "een teken [zijn, soms] zo vaag en dof [de inspanning van het leven, de ellende van het dagelijks leven, de dramatische omstandigheden, de dingen die oppervlakkig gezien het onmenselijkst zijn], zo duister en ondoorzichtig, schijnbaar zo toevallig, als het verloop der omstandigheden: het voelt alsof je door een rivier her en der wordt meegesleurd." Dit is echter de manier waarop het Mysterie mij roept om me niet in het niets te doen

vallen. “Dit betekent ieder moment ‘ja’ zeggen zonder iets te zien, mij eenvoudig naar het appèl van de omstandigheden schikken. Het is een duizelingwekkende positie” (*De zin voor het Mysterie*, 270-1); daarom worden wij vaak bang en trekken we ons terug uit de uitdaging. Maar wat een getuigenis geeft hij ons toch! “Ik hoop dat mijn leven”, zei don Giussani, “is gegaan zoals God het had willen zien. Je zou kunnen zeggen dat ik het geleefd heb in het teken van een grote urgentie, omdat elke omstandigheid, meer nog, elk moment voor mijn christelijk bewustzijn het streven naar de glorie van Christus is geweest” (“Don Giussani: 'Ik ben niets, God is alles'”, interview door D. Boffo, *Avvenire*, 23 oktober 2002, p. 3).

Voor hem “valt het leven samen met de werkelijkheid in de mate dat zij je raakt, je roept, je provoceert; en dus is er geen leven zonder taak”. Hoe raakt het leven je? “Het raakt je als werkelijkheid [een werkelijkheid waarvoor jouw vrijheid nodig is] en de werkelijkheid daagt je altijd uit tot meewerken, tot een inspanning, dus tot een taak”. Vrienden, dit is wat we moeten volgen. Hierdoor is het dat het Mysterie ons roept. Maar wie kan van ons dergelijk volgen verwachten? Alleen God. Wie anders kan zoiets van ons verwachten? Alleen Hij die ons roept. Daarom is de cruciale kwestie te begrijpen hoe God ons roept, omdat we anders over God praten op een abstracte manier, we stoppen Hem buiten de werkelijkheid en blijven, zoals de Paus zegt, bij de schijn, we erkennen niet geroepen te zijn om Hem te antwoorden via de omstandigheden. Maar don Giussani heeft ons opgevoed om de omstandigheden te erkennen en ze te zien voor wat ze zijn. De manier waarop God ons roept, kan heel banaal kan zijn (een kleine zonnestraal) of een donkere, soms ondoorzichtige omstandigheid, maar het is alsof het Mysterie ons via deze dingen zegt: “Kijk, deze manier die je niet begrijpt, die je zo duister lijkt, is het teken waardoor Ik, die alle dingen maak, jouw leven vorm geef, waardoor Ik jou rijp doe worden, waardoor Ik je jezelf

doe zijn, waardoor Ik je één geheel doe zijn, waardoor Ik je verlangen wakker maak, waardoor Ik je aanwezig doe zijn in het heden”. Wat mooi als iemand dit plan helemaal omarmt!

“Beste don Carrón, ik schrijf je om je te bedanken voor dat wat je hebt voorgesteld tijdens de Geestelijke oefeningen en de uitdaging van afgelopen zomer om te werken aan “de omstandigheden echt leven”. Ik ben 27, ik ben twee jaar geleden getrouwd en ik ben nu moeder van een kindje van 9 maanden (geboren met het syndroom van Down); ik ben dokter en werkzoekende. Niet echt een gewone situatie dus. Ik schrijf je, zoals ik zei, om je te bedanken omdat ik me er in deze maanden bewust van ben geworden hoezeer ik het nodig heb om te volgen. Een uitzonderlijk feit is niet genoeg (in mijn geval is het dagelijks leven al, in zekere zin, uitzonderlijk; dankzij de mysterieuze aanwezigheid van mijn dochter), en ook de perfecte katholieke houding die je kan hebben tegenover het leven is niet genoeg. Ik ben christen, ik hoor zo ongeveer sinds ik me kan herinneren bij de beweging, maar toch is dit alles niet genoeg om echt te leven, ik heb vandaag betekenis nodig om te leven wat er is. Door de beweging in deze maanden echt te volgen, niet alleen formeel, maar ook door me, vaak met harde hand, te laten opvoeden, is er in mijn dagelijks leven het nieuwe bewustzijn gekomen dat wat mij vandaag gegeven wordt het nuttigste gezelschap is voor mij nu, dat het mijn weg is om dat wat werkelijk mijn hart vervuld te leren kennen: Jezus. Hij heeft zich laten zien als een trouwe metgezel, als een noodzakelijke liefdevolle aanwezigheid; wat ik wil zeggen is niet dat ik iemand nodig heb die me zegt dat mijn dochter een oneindige waarde heeft, dat haar leven groot is (dit is namelijk evident in de dagelijkse relatie met haar, je zou haar eens moeten zien!); maar dat het verschil hem zit in de smaak [in het leven] die voortkomt uit het bewustzijn dat de Heer mij hier roept en niet daar waar ik zelf zou denken. Het is alsof het heden, dus de kleine dingen, het huis, mijn man, mijn dochter, me

weer zijn “teruggegeven”! Dit vervult mijn hart echt met dankbaarheid. Ik had nooit gedacht dat het leven van de werkelijkheid mijn verlangen naar geluk zo zou aanwakkeren, in plaats van het in te vullen en op te lossen. Nogmaals van harte bedankt voor de gids die je bent op deze menselijke, heel menselijke weg”. Dat wat haar vandaag wordt gegeven is het nuttigste gezelschap voor haar nu. Zij had niet iemand nodig die haar zei dat haar dochter een oneindige waarde had (wat slechts een definitie is); voor deze jonge moeder zat “het verschil hem in de smaak [in het leven] die voortkomt uit het bewustzijn dat de Heer mij hier roept en niet daar waar ik zelf zou denken”. En zo wordt alles haar teruggegeven: de dingen, het huis, haar man, haar dochter.

Maar soms blijven wij niet bij deze methode; accepteer je het niet om de methode te erkennen, en dus trek je je terug. Wat is, tegenover de uitdagingen van de huidige omstandigheden die ons vaak van streek brengen, de verleiding? De verleiding is toe te geven aan de angst, denkend dat de eenheid kan worden bereikt door “vrijgesteld te worden van alle risico”, zoals deze zomer prof. Eugenio Mazzarella ons zei. Wij geloven niet dat het Mysterie, de Heer van de tijd en van de geschiedenis, ons de omstandigheden geeft om ons de waarheid opnieuw eigen te maken, omdat er geen andere manier is om ons de waarheid die we al kennen eigen te maken dan via onze vrijheid, via de actieve deelname van mijn persoon aan de Waarheid die me roept via de omstandigheden.

Zoals kardinaal Scola ons herinnerde in een interview in *Traces*, overheerst soms “een statisch beeld van de mens: vaak denkt men nog steeds, met een zeker ethisch intellectualisme, dat de enige kwestie is de juiste doctrine te leren die je dan kunt toepassen op het leven: “De authentieke leer zal, eenmaal verkondigd, overwinnen”. Deze positie houdt echter geen rekening met één gegeven: namelijk dat de mens, juist vanwege het feit dat hij in het leven ‘geworpen’ is, dingen ervaart waaruit vragen naar boven

komen, vraagstukken. De leer, die voor de christen natuurlijk gebaseerd is op het volgen van de oorspronkelijke ervaring van Christus zoals die met autoriteit door het leergezag voorgesteld wordt, moet opnieuw ontdekt worden als een organisch antwoord op de “waarom-vragen” die in de ervaring naar boven komen. Anders is het niet genoeg. (“Le conseguenze del bell’amore” [De consequenties van de mooie liefde], interview door D. Perillo, *Tracce*, n. 8/2014, p. 31).

Daarom spoort don Giussani ons aan door te benadrukken dat, na de ontmoeting, “de werkelijkheid niet gearchiveerd moet worden omdat wij alles al weten en hebben [door het simpele feit dat we Hem ontmoet hebben]. Wij hebben alles, maar we begrijpen [pas] wat dit alles is [...] in de ontmoeting met de omstandigheden, met de personen, met de gebeurtenissen”, zoals deze moeder ons getuigt. Of we begrijpen dit, of alle historische uitdagingen die we aan moeten gaan hebben niks meer met onze weg te maken, of worden zelfs een obstakel. Don Giussani ziet ze daarentegen als heel kostbaar voor onze weg. Wij hebben alles, maar we kunnen niet begrijpen wat dit ‘alles’ is door alleen definities te herhalen, door alleen in vorm ergens bij te horen, maar wel in de ontmoeting met de omstandigheden. Als we niet begrijpen dat heel het complex aan omstandigheden ons wordt gegeven voor onze rijpwording, om onze eenheid te bereiken, dan trekken we ons terug van deze verificatie. “We moeten”, zo benadrukt Giussani, “niets archiveren, vergeten, ontkennen. [Want] we begrijpen pas wat dit alles dat we hebben, betekent, de waarheid die we hebben, [...] wat dit “alles” betekent [...] als we de dingen aangaan, en dus via het feit van de ontmoetingen en de gebeurtenissen, via de ontmoeting [...] en in de gebeurtenissen” (*L’io rinasce in un incontro. 1986-1987*, Bur, Milano 2010, p. 55).

Zeker, op welke plek dan ook, in Zijn gezelschap

Alleen zo kunnen we de zekerheid bereiken die het mogelijk maakt om overal binnen te gaan, in welke periferie dan ook, en, in plaats van ons te laten bepalen door de angst, bepaald worden door de zekerheid die Hij in ons voortbrengt, omdat “de christen”, zoals de Paus in zijn Boodschap aan de Meeting zegt (we moeten deze boodschap vaak hernemen!), [die leeft zoals we het hebben proberen te beschrijven,] niet bang is om richting de periferieën te gaan, omdat hij Jezus Christus als centrum heeft. Hij bevrijdt ons van de angst [niet omdat we formeel “Christus” zeggen, ieder van ons weet goed dat dit niet genoeg is, dat een formeel toebehoren niet genoeg is om de ellende [van het leven] te overwinnen, om de angst te overwinnen, maar dat een ervaring van Christus nodig is; zo] kunnen we in Zijn gezelschap veilig voortgaan naar welke plaats dan ook, ook door de donkere momenten van het leven heen, wetende dat, waar we ook gaan, de Heer ons altijd voorgaat met zijn genade, en wetende dat onze vreugde erin bestaat de goede boodschap dat Hij met ons is, met anderen te delen. De leerlingen van Jezus kwamen, nadat ze een missie hadden voltooid, enthousiast wegens de behaalde successen terug. Maar Jezus zei hun: “Verheug je er echter niet over dat de geesten zich aan jullie onderwerpen, maar verheug je omdat jullie naam in de hemel opgetekend is” (Lc, 10, 20-21). Wij zijn het niet die de wereld redden, alleen God redt de wereld” (Franciscus, *Boodschap aan de Meeting voor de vriendschap onder de volkeren*, 24-30 augustus 2014).

Alleen hij die zeker is van het essentiële, zal bereid kunnen zijn om nieuwe vormen en manieren te zoeken om de waarheid die hij ontmoet heeft over te brengen, anders zal het absoluut onmogelijk zijn om dit aan anderen over te brengen. “Een wereld die zo snel aan het veranderen is”, vervolgt de Paus, “vraagt aan de christenen om bereid te zijn om nieuwe vormen en manieren te vinden om met begrijpelijke taal de eeuwige

nieuwheid van het Christendom over te brengen [don Giussani is een voorbeeld van deze revolutie in manieren en vormen]. Ook hierin moeten we realistisch zijn. “Vaak is het beter om wat vaart te minderen, en onze onrust op zij te zetten, om iemand in de ogen te kijken en naar hem te luisteren, of om af te zien van dringende zaken, om iemand die langs de kant van de weg is achtergebleven te vergezellen” (*Evangelii Gaudium*, alinea 46)” (ivi).

“Hoeveel mensen”, zegt de Paus steeds, “in de vele periferieën van het bestaan in onze dagen, zijn ‘moe en uitgeput’ en wachten op de kerk, wachten op ons! Hoe kunnen we ze bereiken? Door met hen de ervaring van het geloof te delen, de liefde van God, de ontmoeting met Jezus? Dit is de verantwoordelijkheid van onze gemeenschappen [...]. Tegenover de vele verzoeken van mannen en vrouwen, lopen we het risico te schrikken en om ons op te sluiten in een houding van angst en verdediging. En daaruit ontstaat ook de verleiding van het idee dat we genoeg hebben aan onszelf en van het klerikalisme, om het geloof in regels en instructies om te zetten, zoals de Schriftgeleerden, de farizeeën en de wetgeleerden in de tijd van Jezus deden. We zullen alles begrijpen, alles op een rijtje hebben, maar het gelovige en zoekende volk zal honger en dorst houden naar God” (Franciscus, *Ai partecipanti all’Incontro promosso dal Pontificio Consiglio per la promozione della nuova evangelizzazione* [Aan de deelnemers van de Ontmoeting bevorderd door de Pauselijke Raad voor de bevordering van de nieuwe evangelisatie], 19 september 2014).

Om te antwoorden op deze uitdagingen herinnert de Paus ons aan de manier waarop Jezus zelf deze uitdagingen is aangegaan: zonder te schrikken of terug te vallen in angst gaat Jezus hen die “moe en uitgeput” zijn tegemoet. Een bekend voorbeeld van dit soort mensen zijn de tollenaars die door iedereen gehaat worden vanwege hun overduidelijke incoherentie. Hun relatie met

Jezus maakt dat de farizeeën en de schriftgeleerden over Hem morren: “Hij ontvangt de zondaars en eet met hen”. Maar hun bezwaren stoppen Jezus niet. Integendeel, Hij verdedigt zijn manier van omgaan met de tollenaars nog meer met parabels zoals die van de verloren zoon (Lc 15, 11-32), die duidelijk laat zien hoezeer Hij zich bewust was van het risico dat Hij liep door Zijn manier van handelen. De verloren zoon zal voor altijd een beeld blijven van hem die, na alles gekregen te hebben (vader, huis, goederen etc.), de verleiding van de autonomie niet kan weerstaan; alles lijkt hem een obstakel ten aanzien van zijn onrust om grenzeloos vrij te zijn, zoals we in onszelf en vaak in onze medeburgers zien. We kunnen ons allemaal de spanning indenken die de vader voelt over de vrijheid van de zoon. Ondanks alles gaat de vader het risico van zijn zoons vrijheid aan. Wat een liefde voor de vrijheid van de zoon [is dit], opdat hij door zijn eigen ervaring dat wat hij al wist kon herwinnen!

En het onverwachte gebeurt. Juist op het moment dat de zoon het meest verloren is, wanneer hij om te overleven zich verlaagt tot het eten van de schillen met de varkens, is nog niet alles verloren. Waarom? Omdat juist op het moment dat je het het minst verwacht, de zoon weer tot zichzelf komt. De zoon hervindt in zichzelf iets dat niet van het pad is geraakt. Juist in het schijnbaar meest donkere en verwarrende moment komt zijn hart met al zijn evidenties en behoeftes waaruit het bestaat, naar boven. Al zijn fouten kunnen de herinnering aan zijn thuis, aan zijn vader en de levensstandaard van zijn werknemers, niet uitwissen. En dit stelt hem in staat om te oordelen, om een pijlsnelle vergelijking te maken tussen de voorgaande en de huidige situatie: “Hoeveel werknemers van mijn vader hebben wel niet voldoende brood en ik sterf hier van de honger!” En zo kan hij, vanuit zijn ervaring, zich alsnog eigen maken wat hij al dacht te weten. En hij wordt zich bewust van de dimensies van zijn behoefte en hoe goed het is om een vader te hebben. Eindelijk begrijpt

hij waar je vrijheid vindt, ontdekt hij dat vrijheid een band is, een thuis, een vader; erkent hij hoe goed het is om een vader te hebben die hem opnieuw omarmt en hem weer onthaalt als zoon. De vader, op zijn beurt, is gelukkig om te zien hoe zijn geduld met de vrijheid van zijn zoon, het mogelijk heeft gemaakt om hem te hervinden als zoon, en hij is dankbaar en verheugd om een zoon te hebben die blij is zijn zoon te zijn. Tegelijkertijd zal voor ons altijd het feit blijven staan dat formeel thuis blijven, zoals de andere zoon doet, niet noodzakelijkerwijs betekent dat je hebt begrepen wat het betekent om zoon te zijn en een vader te hebben; je kunt, namelijk ook thuis blijven, en blijven klagen.

Jezus vertelt aan zijn lasteraars over de band tussen de vader en de verloren zoon juist om zijn manier van omgaan met hen die aan de periferie van het bestaan leven te verdedigen, omdat hun angstige, ongeduldige en onrustige dorst naar vrijheid hen zo ver weg heeft gevoerd. Door zo om te gaan met de tollenaars, die liever het huis van de Vader verlieten omdat zij het te “klein” vonden, is het alsof Jezus tegen de farizeeërs zegt: “ik doe dit, ik loop dit risico en ik wacht op hen omdat mijn Vader dit doet”. Het is deze zekerheid van de band van Jezus met de Vader – “Ik ben niet alleen” – die voor Hem essentieel is om te leven en om helemaal te kunnen riskeren met diegene die zich hebben afgewend, tot aan het punt dat Hij hun toestaat vanuit hun eigen ervaring te ontdekken wie ze zijn en aan Wie ze toebehoren.

Op dit erg uitdagende moment [van de geschiedenis], gekenmerkt door – zoals we hebben gezegd ten aanzien van Europa – het instorten van de evidenties die er altijd waren, kunnen we begrijpen hoe het Mysterie het risico van onze vrijheid neemt om hen en ieder van ons te laten ontdekken wie we werkelijk zijn en waartoe wij geroepen zijn, door een enorm werk heen, door veel lijden heen (denken we nog eens aan de episode van de verloren zoon), en te midden van veel van onze tijdgenoten die de meest vreemde wegen

blijven doorlopen – zo kan het ons ook overkomen dat wij voldoening zoeken door onze verbeelding te volgen –. Waar vertrouwt het Mysterie op? Op ons hart en op Zijn aanwezigheid, die vlees is geworden om dichtbij ons te zijn en in ons het verlangen opnieuw te doen opwekken om naar huis terug te gaan, opdat juist door elke grote moeite heen we kunnen ontdekken wat vrijheid is.

Wij zijn niet gekozen om ons terug te trekken uit de werkelijkheid, maar om nog meer in de situaties te zijn. We zijn uitgekozen om wie dan ook “aan de rand van de weg is achtergebleven”, zoals de Paus zegt, gezelschap te houden. Pater Antonio Spadaro, die op de Meeting sprak, heeft het beeld gebruikt van de fakkel: “de fakkel gaat daar waar er mensen zijn, verlicht dat deel van de mensheid waar zij zich bevindt. Als de mensheid richting de afgrond gaat, dan gaat de fakkel richting de afgrond [maar niet omdat hij haar richting de afgrond wil duwen], dat wil zeggen hij houdt de mensen gezelschap in hun ontwikkelingen. Natuurlijk lukt het op deze manier hopelijk om ze te behoeden voor de afgrond, door hen de afgrond te laten zien. Als je niet op weg bent met de mensen, als je stil staat en zegt; “het licht is hier, wij zijn de redding, kom met ons mee, en wie niet wil komen maakt zichzelf maar van kant”, kijk, dan is zo’n beeld van de Kerk niet het veldhospitaal waarover Franciscus spreekt. We moeten de culturele en sociale processen “vergezellen”, hoe ambigu, moeilijk en complex ze ook mogen zijn (A. Spadaro in *Le periferie dell’umano* [De periferieën van het menselijke], E. Belloni en A. Savorana, ed., nog niet uitgegeven, Bur).

Dus erkennen dat we zijn gekozen, aandringen op het essentiële, is niet het eindpunt maar het punt waar vanuit alles opnieuw kan beginnen. In de boodschap aan de Meeting nodigt Paus Franciscus ons uit tot deze “terugkeer naar het essentiële, het Evangelie van Jezus Christus”, omdat “de christenen de plicht hebben om het te verkondigen aan iedereen, zonder

uitzondering, niet als mensen die een nieuwe plicht opleggen, maar als mensen die vreugde delen, een mooie horizon aanwijzen, een uitnodigend banket aanbieden. De Kerk groeit niet door proselitisme maar “door aantrekking” (*Evangelii Gaudium*, 14), dat wil zeggen “door een persoonlijke getuigenis, een verhaal, een gebaar, of die vorm die de Heilige Geest kan opwekken in een bepaalde concrete omstandigheid”(ibid., 128): (Franciscus, *Boodschap aan de Meeting voor de vriendschap onder de volkeren*, 24-30 augustus 2014)

Dit is onze taak. Want wij zijn gekozen, zoals don Giussani ons herinnert: “Er was het niets, het niets van alles, maar, preciezer nog, het niets van jou en van mij: het woord “uitverkiezing” geeft de grens aan, de drempel tussen het niets en het zijn. Het zijn bloeit op, uit het niets, als keuze, als uitverkiezing [wij zijn uit het niets getrokken omdat we gekozen zijn]: er bestaat geen andere voorstelbare voorwaarde, er bestaat geen andere bedenkbare premisse [zoals Davide Prospero aan het begin zei]. Deze keuze en deze uitverkiezing zijn de loutere vrijheid van het Mysterie van God in actie, de absolute vrijheid van het Mysterie dat zich uitdrukt” (*Generare tracce nella storia del mondo* [Sporen in de geschiedenis van de wereld maken], Rizzoli, Milano 1998, p. 63).

Don Giussani gaat verder: “Het Mysterie van God dat zich als vrijheid uitdrukt in de keuze of de uitverkiezing, trilt, kan en moet trillen, met angst en beven, met absolute nederigheid, in de menselijke voorkeur, omdat de menselijke voorkeur de schaduw is van de keuze van Gods vrijheid” (*ibidem*, pp. 63-64). God roept ons opdat wij Hem aan iedereen meedelen. God heeft deze voorkeur gehad voor ons, opdat door ons Zijn liefde iedereen mag bereiken. En zoals Sint Paulus zegt: God heeft me gekozen om in mijn persoon te laten zien wat Hij aan iedereen wilde geven. Daarom trilt in deze menselijke voorkeur van God heel Zijn passie voor iedere mens mee. En daarom is onze eerste voorkeur voor degene die mij gekozen heeft. Daarom herhalen we

ook vaak het woord “dankbaarheid”. De grote voorkeur van Christus voor ons erkennen betekent met dankbaarheid deze plek erkennen die me voortdurend wordt gegeven. Maar om ten diepste de hele taak te begrijpen die deze voorkeur inhoudt, moet men bovenal erkennen dat ons eerste antwoord aan Hem die ons zo verkiest, is ons bewust te worden van het feit dat we door Hem gekozen zijn. Pas dan begrijp ik dat “de keuze van de vrijheid van God, die Iemand verkiest, verborgen als een kleine onzichtbare bloem in de schoot van Onze Lieve Vrouw, voor heel de wereld is [daarom, zegt de Paus, kan de Kerk niet anders dan naar buiten treden. De Aanwezigheid die we brengen is voor heel de wereld: voor heel de wereld, niet voor de omgeving die wij kiezen, kiezend wie geschikt zou zijn en wie niet]. Er bestaat in de mens geen andere nederige echo van voorkeur, vol angst en beven, dan die uit liefde voor de wereld, het goed dat in de wereld moet worden gebracht, uit passie voor de wereld. En deze grootste paradox van de voorkeur die kiest en

uitverkiest om heel de wereld te omarmen, om heel de wereld met zich mee te slepen, is wonderlijk. De keuze en de uitverkiezing vallen, in de verwezenlijking van de voorkeur, samen met een liefde die zich richt op elke levende werkelijkheid, op elke levende mens, op elk vlees” (*ibidem*, p. 64). De voorkeur van het Mysterie stelt ons in staat om naar alles te kijken, ook naar de meest dramatische situaties, met een “verloste blik”, zoals Pater Pizzaballa op de Meeting zei (cfr. *Le periferie dell’umano* [De periferieën van het menselijke], op. cit.).

Maar wie kan dit zeggen? [...] Wie kan zo liefhebben? Wie kan zo elk vlees liefhebben? Ik kan alleen uitverkiezen als ik me realiseer dat ik uitverkoren ben en wordt, als ik leef van deze uitverkiezing, als deze uitverkiezing me zo doet overstromen dat zij besmettelijk wordt, me in staat stelt iedereen uit te verkiezen, anderen mee te trekken. Zo kunnen we risico lopen, omdat wie geen risico loopt dit alles niet kan herwinnen en die eenheid van leven niet kan bereiken die we allemaal verlangen.

